

LAKIALOITE 17/2010 vp

Laki rikoslain 20 luvun 6 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään muutettavaksi rikoslain (39/1889) 20 luvun 6 §:n 1 momentin ja 7 §:n 1 momentin lapsen seksuaalista ja lapsen törkeää seksuaalista hyväksikäyttöä koskevat rangaistussäännökset. Lakialoitteessa esitetään rangaistusten koventamista siten, että lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä säädettäisiin mini-

mirangaistus yksi vuosi vankeutta ja lapsen törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä annettava minimirangaistus olisi kaksi vuotta vankeutta, jolloin rangaistus olisi aina ehdoton. Aloitteen tavoitteena on koventaa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittujen rangaistuksia vastaamaan nykyistä paremmin yleistä oikeustajua.

PERUSTELUT

Seksuaalirikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat rikoslain 20 luvussa. Laissa säädetty rangaistukset ovat perusmuotoisen lapsen seksuaalisen hyväksikäytön (RL 20:6) osalta enintään neljä vuotta vankeutta ja törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä (RL 20:7) vähintään yksi, enintään kymmenen vuotta vankeutta. Jos rikoksia on useita, on enimmäisrangaistus 7 tai 13 vuotta vankeutta.

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan henkilö, joka on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa, koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan hänen kehitystään, tai saa lapsen ryhtymään häntä vahingoittavaan seksuaaliseen tekoon. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on kyseessä, jos koh-

teena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa, rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tunteensa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Valtion velvollisuus suojella lapsia seksuaaliselta hyväksikäytöltä perustuu muun muassa ihmisoikeussopimuksiin. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (1989, SopS 59—60/1991) 34 artiklan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat suojelemaan lasta kaikilta seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodoilta.

Poliisin tietoon tulee vuosittain yhä enemmän hyväksikäyttörikoksia. Oikeuspoliittisen

tutkimuslaitoksen Optulan mukaan vuosittain ilmoitettujen rikosten määrä on 2000-luvun aikana kaksinkertaistunut, vuodesta 1980 lähtien viisinkertaistunut. Myös tuomioistuimissa vuosittain käsiteltyjen lapsen seksuaalisten hyväksikäyttöjen lukumäärä on kasvanut voimakkaasti koko 2000-luvun ajan. Muutoksen taustalla on viranomaiskontrollin tehostuminen ja kiinnijäämisriskin kasvu.

Moni hyväksikäyttötapaus jää edelleen piiloon niin tilastoista kuin viranomaisiltakin. Lapsen kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta suuri osa tapahtuu joko perheen sisällä tai lapsen välittömässä lähipiirissä. Tekijä on usein lapselle tuttu ja läheinen aikuinen, jonka on helppo ristiriitaisessa tilanteessa manipuloida uhri vaikenemaan. Hyväksikäytön täydellinen torjuminen ja sulkeminen pois mielestä ovat lapselle luontaisia tapoja suhtautua asiaan, jota hän ei kykene ymmärtämään. Hyväksikäytön uhri tuntee syyllisyyttä tapahtuneesta, ja myös tämä vaikeuttaa asiasta kertomista.

Seksuaalinen hyväksikäyttö, etenkin luottamus- ja riippuvuussuhteessa, on lapselle erittäin vahingoittavaa. Lääkäriseura Duodecimin julkaiseman Käypä hoito -suosituksen (Solantaus ym. 2006) Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyn tutkiminen mukaan seksuaalinen hyväksikäyttö aiheuttaa lapsille useita erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä oireita. Fyysisiä oireita ovat mm. vammat sukupuolielimiin, peräaukon seu-tuun, suuhun ja reisien sisäpinnalle sekä eri puolille kehoa kiinni pitämisen aiheuttamana, sukupuoli- ja virtsaelinten tulehdusoireet, virtsaamiseen ja suolen toimintaan liittyvät psykosomaattiset oireet ja raskaus.

Hyväksikäytöstä seuraavia psyykkisiä oireita ovat mm. kiintymyssuhde- ja muut ihmissuhde-ongelmat, tunne-elämän ongelmat ja häiriöt, kuten ahdistus, pelot ja painajaiset, masennus sekä itsetuhoisuus, käyttäytymisen ongelmat ja häiriöt, kuten seksualisoitunut käyttäytyminen, hyperaktiivisuus, uhmakkuus ja aggressiivisuus, käytöshäiriöt, epäsosiaalinen käyttäytyminen, uudelleen uhrittuminen ja promiskuiteetti sekä

päihteiden käyttö, somaattiset oireet, kuten uni-häiriöt, kastelu ja tuhriminen, syömishäiriöt sekä vatsakivut, kognitiiviset ongelmat, kuten keskittymisen puute ja kouluongelmat, posttraumaattinen stressireaktio (PTSD) ja dissosiatii-viset oireet. Pahimmillaan seksuaalinen hyväksikäyttö traumatisoi lapsen loppuiksi.

Valtakunnansyyttäjänvirasto ja useat muut oikeusoppineet pitävät lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä annettavia rangaistuksia liian lievinä. Rikoslain rangaistusasteikko mahdollistaa ankaratkin rangaistukset, mutta käytännössä niitä ei anneta. Rikoksentekijä voi selvitä jopa vain sakoilla. Ehdollinen on selvästi yleisin rangaistus, ja se johtaa vankilaan vain hyvin harvoin. 2000-luvulla tuomittujen rangaistusten keskipituus on pysynyt ennallaan. Ehdottoman vankeuden keskipituus on 2—2,5 vuotta ja ehdollisen vankeuden 6—8 kuukautta. Optulan mukaan sillä, mikä tuomioistuin asian käsittelee, ei ole juuri vaikutusta rangaistuksen ankaruuteen. Rangaistuskäytäntö on kuitenkin rikosten tekota-paan ja -olosuhteisiin sekä muihin relevantteihin mittaamisperusteisiin nähden sisäisesti epäyhtenäistä koko maassa. Tuomareiden varovaisuus ja epävarmuus johtavat helposti pieniin rangaistuksiin.

Myös yleinen oikeustaju puoltaa ankarampia rangaistuksia. Tuomittu rangaistus on viesti kansalaisille rikoksen vakavuudesta ja tekijän syyllisyydestä. Tällä viestillä on tärkeä merkitys mm. uhrin toipumisessa. Usein uhri kokee itse olevansa syyllinen ja vastuussa tapahtumista. Monet pedofilian uhrin ovat kertoneet siitä, miten tärkeä oikeudenmukainen tuomio on toipumisen kannalta. Liian lyhyillä rangaistuksilla horjutetaan uhrin luottamusta ja mitätöidään trauman syy. Lievät rangaistukset ovat myös omiaan madaltamaan rikoksentekokynnystä vaarantaen uusien lasten turvallisuuden. Lapsen elämän tarveleminen ei ole kevyt asia.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 20 luvun 6 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 20 luvun 6 §:n 1 momentti ja 7 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 563/1998, seuraavasti:

20 luku

Seksuaalirikoksista

6 §

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Joka

1) on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa,

2) koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan hänen kehitystään, tai

3) saa hänet ryhtymään 2 kohdassa tarkoitettuun tekoon,

on tuomittava *lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

7 §

Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Jos lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä

1) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa,

2) rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai

3) rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 6 päivänä huhtikuuta 2010

Päivi Räsänen /kd